

ljanje mladine, kulturnoprosvetno in s tem tesno povezano vzgojnoizobraževalno delo, boj za širino mladinskega gibanja, odnos med komunistično partijo in Skojem, socialni sestav Skoja itd.

Vida Deželak

Enciklopedija druge svetovne vojne 1939—1945. Založba Borec, Ljubljana 1982, 522 strani.

Kadar se založba ali urednik odločita za izdajo kakšne knjige, gre vselej za pretehtano odločitev. Ta odločitev mora biti toliko bolj tehtna, če gre za publikacijo, kakršna je pred nami. Prevod enciklopedije, zlasti še enciklopedije s tako specialno in občutljivo vsebino kot je druga svetovna vojna, je tvegano podjetje, predvsem zato, ker je vedno treba pričakovati kup pripomb. Že pri običajnih monografijah se vselej najde kritik, ki bo vedel povedati, kaj vse v monografiji manjka, katere literature avtor ni omenil ali uporabil in koliko »pomembnih« virov je pustil ob strani. Pri enciklopedijah pa je možnosti za takšno kritiko toliko, kolikor je v njej gesel.

Zato je nemara nepotrebno iskati v enciklopediji, kakršna je Enciklopedija druge svetovne vojne, napake ali manjkajoča gesla, razen če gre za take pomanjkljivosti, ki so temeljnega pomena. Bolj pomembno je, če skušamo ugotoviti, ali nam enciklopedija daje odgovore na vprašanja, za katera želimo najti v njej odgovore. Zdi se mi, da pri tem ne gre toliko za vprašanje sorazmerja med posameznimi gesli, kot za to, ali ta gesla dajejo bralcu osnovne podatke in še zlasti, ali ga usmerjajo v podrobnejšo literaturo. In prav tu vidim najpomembnejšo pomanjkljivost Enciklopedije druge svetovne vojne. To, da je bila dopolnjena z gesli, ki zadevajo Jugoslavijo, Slovenijo in naš narodnoosvobodilni boj, se mi zdi samo po sebi razumljivo. Pomembno je tudi, da sta urednika na najvidnejše vsebinske pomanjkljivosti opozarjala že v spremni besedi ob slovenski izdaji enciklopedije druge svetovne vojne. Hudo pa je, da bralec knjige ne more uporabljati kot priručnik, ki bi dal osnovno informacijo in usmeril bralca k posebni, bolj nadrobni literaturi. S tem je izničena ena od osnovnih namembnosti literature, ki jo imenujemo »leksika«.

Že urednika sama sta poudarila, da poznamo v svetovni literaturi tudi »boljše« enciklopedije, zato se mi ob branju — listanju knjige ni postavljalo vprašanje, ali sta izbrala najboljšo. Gotovo sta izbrala dobro enciklopedijo, še zlasti zato, ker gre za prvo tovrstno pri nas. Enciklopedije, ki je koncipirana širše kot običajno, tako da se začne s kronološkim pregledom dogodkov (1931 do 1946), nadaljuje s pregledno študijo o vzrokih za drugo svetovno vojno (1918—1939, avtor Hendrik Brugmans), ter posveti največji del svojega obsega geslom od »ABC načrti« do »Žukov« ter se konča s sklepno besedo o neposrednih in daljnosežnih posledicah vojne, ne morem oceniti drugače kot dobro. Če k vsemu temu dodamo, da ima enciklopedija tudi kazalo osebnih imen in pregled stvarnih gesel, je jasno, da ima publikacija vzorno izdelano strukturo.

Gotovo je, da sta urednika opravila ogromno delo. Že pregledovanje in korigiranje napak zahteva ne samo veliko dela, temveč predvsem veliko znanja. Očitno sta bila prepričana, da se delo izplača. Prav zato sem v uvodni besedi

k slovenski izdaji pogrešal njun pozitivni odnos do knjige, ki sta jo ne samo uredila, temveč tudi dopisala. V uvodni besedi namreč opozarjata le na pomanjkljivosti knjige, tako da bi je bralec, ki bi prebral le njun uvod, zagotovo ne kupil. Enciklopediji v prid govori le kratek uvodni zapis založbe, v katerem le-ta ugotavlja, da je izdala enciklopedijo, ki je drugačna od drugih, ter to trditev dokazuje z nekaj skopimi stavki. Urednika pa sta o pozitivnih straneh enciklopedije in o razlogih za njen prevod zapisala: »... Kljub raznim pomanjkljivostim te enciklopedije, o katerih bomo na kratko spregovorili, se je Založba Borec odločila, da prevede ravno to enciklopedijo o drugi svetovni vojni, ker je v primerjavi s podobnimi deli, ki so na voljo, vendarle manj enostranska kot nekatera druga dela. Prav tako velja, da med kar številnimi publikacijami o drugi svetovni vojni, ki se pojavljajo na knjižnem trgu, sodi ta enciklopedija med tehtnejše prispevke... Vsebuje vrsto dobrih prispevkov in informacij o drugi svetovni vojni ter ima ustrezen obseg in je primerna za širši krog bralcev. Upoštevač te dobre strani pa je Založba Borec sodila, da je treba delo za naše bralce, kolikor je mogoče, še izboljšati.« Noben od navedenih razlogov mi ne daje odgovora na vprašanje, zakaj prevesti prav to enciklopedijo. Našel sem ga ob listanju knjige.

Enciklopedija daje temeljite in zaokrožene predstavitve posameznih gesel. Za priročno enciklopedijo ima preveč drobnih, manj pomembnih gesel. Z dopolnitvijo obeh urednikov daje celovit pregled dogajanj v drugi svetovni vojni, bralcu pa, ki bi želel širšo in strnjeno informacijo o naslovni tematiki, sta na voljo dve (uvodna in zaključna) študiji, ki dajeta objektivno in znanstveno neoporečno sliko obravnavanega časa. V enciklopediji ni izrazito črno-belih prikazovanj, ki jih večkrat srečujemo v podobni literaturi. In končno moram še enkrat poudariti, da gre za knjigo, ki smo jo potrebovali in ki bo zagotovo za nekaj časa, do boljših finančnih časov, zapolnila vrzel v našem zgodovino-pisju.

Ob koncu tega razmišljanja o Enciklopediji druge svetovne vojne in njeni kratki predstavitvi bom vendarle prelomil v uvodu zapisano trditev, da nima globljega smisla, iskati napake v enciklopediji in prešteti manjkajoča gesla, razen če gre za temeljne stvari. Eno izmed gesel, ki sem ga iskal v enciklopediji, je bilo tudi — Tito. Tita pod imenom, pod katerim ga pozna ves svet, ni, najdemo pa ga seveda v izčrpnem članku pod Broz Josip-Tito. Škoda, da Enciklopedija druge svetovne vojne ne pozna kazalk, kakršne so v navadi pri drugih naših enciklopedijah.

Dušan Nečak

Ćiril Petešić, *Katoličko svećenstvo u NOB-u 1941—1945*. VPA — Delo Globus, Zagreb 1982, 276 strani, priloge.

O pomembnosti vprašanja, ki ga obravnava pričujoča publikacija, skoraj ne more biti dvoma. Ob tem je treba pomisliti na dvoje pglavitnih dejstev, ki to trditev logično potrjujeta. Prvo je, da je bila Cerkev stoletja izredno važen socialni in moralni dejavnik v življenju vsakega človeka, v razvoju držav in narodov in videti je, da je bila ta vloga pri slovenskem narodu še posebej